VÝVOJ DISPARIT ČESKÝCH REGIONŮ Z HLEDISKA RŮZNÝCH ÚROVNÍ MZDOVÉ DIFERENCIACE

Pavel Zdražil

XIX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách

15. – 17. června 2016, Čejkovice

Úvod

- Disparity jsou významnými příčinami tenzí napříč národy, regiony, respektive napříč společností.
  - *Kumulace i nepatrných rozdílů, se v delším období vždy projeví a zpravidla má závažné důsledky* (Barro, Sala-i-Martin, 2004).
  - *Nevyvážená struktura zatížená vysokou měrou disparit negativně působí na růst i rozvoj ekonomiky* (Alesina, Rodrik, 1994).
  - *Distribuce příjmů determinuje úroveň poptávky a dosahování tržní rovnováhy* (Perroti 1993; Murphy, Schleifer, Vishny, 1989)

- Překážkami rozvoje regionů jsou nejen disparity v ekonomické výkonnosti, ale i disparity v příjmech, které mohou ústit v četné socio-ekonomické dopady.

Cíl

- zhodnotit vývoj disparit mezi českými regiony v kontextu různých úrovní mzdové diferenciace a v této souvislosti identifikovat společné vzorce, ale i odchylky, respektive regiony, které se z obecných tendencí spíše vymykají.

Metodika I

- **Data**: 14 krajů ČR, období 2001-2014 (Regionální statistiky ceny práce - MPSV, 2016);
- **Mzda**: hrubý měsíční výdělek v mzdové (podnikatelské) sféře (§109, odstavec 2, zákoníku práce);
- **Úrovně mzdové diferenciace**: D1, M, P, D9;

Variační koeficienty na úrovních příjmové diferenciace, kraje ČR

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mzdová	D1	,073	,059	,057	,052	,054	,053	,051	,058	,060	,055	,044	,037	,036	,035
	M	,105	,104	,099	,093	,094	,100	,096	,096	,109	,102	,100	,094	,091	,091
	P	,124	,127	,146	,133	,135	,138	,139	,143	,151	,144	,143	,140	,133	,128
	D9	,156	,163	,196	,176	,182	,191	,192	,192	,197	,190	,193	,190	,182	,175
platová	D1	-	-	-	,106	,097	,094	,076	,078	,080	,075	,074	,079	,088	,088
	M	-	-	-	,059	,069	,065	,044	,048	,052	,052	,052	,048	,050	,052
	P	-	-	-	,065	,072	,078	,057	,062	,066	,065	,070	,070	,073	,073
	D9	-	-	-	,065	,079	,096	,068	,073	,077	,075	,086	,087	,090	,088

Zdroj: vlastní výpočty

Metodika II

- Posuzování disparit na základě konkordance – „souladu a nesouladu“ (Webber, White, 2003; 2009):
  - relace mezi poměry sledovaných entit (1),
  - vývoje jejich diferencí (2), vyčíslených pomocí normovací transformace.

$$\left(\frac{s_{i,t}}{s_{j,t}}\right)^{\boldsymbol{X_{i,j}}} = \left(\frac{s_{i,t+k}}{s_{j,t+k}}\right) \quad (1) \qquad \boldsymbol{Y_{i,j}} = \frac{r_{i,t+k} - r_{j,t+k}}{r_{i,t} - r_{j,t}} \quad (2)$$

($X_{i,j}$) řešení pro relaci mezi poměry; *($Y_{i,j}$)* řešení vývoje diferencí; *(s)* hodnoty sledované entity - regionu s vyšší hodnotou *(i)* a regionu s nižší hodnotou *(j)*, v daný okamžik *(t)*, v délce sledovaného období *(k)*; *(r)* transformované hodnoty.

$|X_{i,j}| < 1$ => regiony *(i)* a *(j)* z hlediska poměru konvergovaly;

$|Y_{i,j}| < 1$ => regiony *(i)* a *(j)* z hlediska diferencí konvergovaly.

- Indikují-li obě řešení pro dvojici regionů *(i)* a *(j)* konvergenci, respektive divergenci, pak lze vazbu mezi regiony označit za „silně konvergenční“, respektive „silně divergenční“ (konvergenční a divergenční).

Výsledky analýzy – ukázka

Medián (M) ➔

1. decil (D1) ➔

\ M D1\	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
PHA		D	D	D	D	D		D	K	K	K	K	K	D
STČ	K.z		K	D	D	D	K	D	K	K	K	K	K	D
JHČ	K.z	K		K	D.z	K.z	D	K.z	K.z	K.z	K.z	K.z	K	K
PLK	K.z	D.z	K.z		D	D.z	K	D	K	K	K	K	K	K.z
KVK	K	D	D.z	K			D	D	D.z	D.z	D.z	D.z	D.z	D
ULK	K	D	D.z	D	K.z		K.z	K.z	K.z	K.z	K.z	K.z	K.z	D
LBK	K	K	D.z	K	D	K.z		D.z	K	K.z	K.z	K	K	K.z
HKK	K.z	K	K.z	K.z	D	D.z	K		K.z	K.z	K.z	K.z	K	K
PAK	K	K	D	K	D.z	K.z	K	K		D	D	K	K.z	K
VYS	K.z	K	K.z	K.z	D.z		D.z	K.z	D		K	K.z		K.z
JHM	K	K	K	K	K.z	K.z	K.z	K	K.z	D		D.z	D.z	K.z
OLK	K.z	K	D.z	K	D	K.z	D.z	K	K	D.z	K		D.z	K.z
ZLK	K.z	K	D	K	D.z	K.z	K.z	K	D.z	D	K	K		K
MSK	K	D	K.z	D	K.z	D	K.z	D.z	K.z	K.z	K.z	K.z	K.z	

Vývoj mzdových disparit regionů ČR na úrovních D1 a M (2001-2014)

Zdroj: vlastní výpočty

Výsledky analýzy - shrnutí

	D1			M (D5)			P			D9	
	K / D	%		K / D	%		K / D	%		K / D	%
PHA	13/0	100/0	↘	5/7	38/54	→	5/8	38/62	↘	2/10	15/77
STČ	9/4	69/31	↘	7/6	54/46	↘	5/8	38/62	↘	3/10	23/77
JHČ	7/6	54/46	↗	10/3	77/23	↘	7/6	54/46	→	8/5	62/38
PLK	10/3	77/23	↘	8/5	62/38	↘	6/7	46/54	↘	3/10	23/77
KVK	5/8	38/62	↘	0/12	0/92	→	0/12	0/92	→	1/11	8/85
ULK	7/5	54/38	→	8/4	62/31	→	8/4	62/31	→	8/4	62/31
LBK	9/4	69/31	→	9/3	69/23	↘	8/5	62/38	↘	6/7	46/54
HKK	10/3	77/23	↘	8/5	62/38	↘	6/7	46/54	→	6/7	46/54
PAK	9/4	69/31	→	10/3	77/23	→	10/2	77/15	→	11/2	85/15
VYS	6/6	46/46	↗	10/2	77/15	→	9/3	69/23	↘	7/6	54/46
JHM	12/1	92/8	↘	9/4	69/31	↘	5/8	38/62	↘	2/11	15/85
OLK	9/4	69/31	→	10/3	77/23	→	10/3	77/23	→	10/2	77/15
ZLK	9/4	69/31	→	9/3	69/23	↘	7/6	54/46	→	6/7	46/54
MSK	9/4	69/31	→	9/4	69/31	→	8/5	62/38	→	9/4	69/31
∑		**68/31**	↘		**62/35**	↘		**52/46**	↘		**45/53**

Zdroj: vlastní výpočty

Zhodnocení výsledků

- Na nižších úrovních mzdové diferenciace převažovaly konvergenční procesy nad divergenční.
  - D1 (68/31); M (62/35); P (52/46); D9 (45/53)

  („čistě“ divergenční - bez změny pozic převažovaly již na úrovni P)
- Na úrovni 1. decilu mzdové diferenciace nebyly mezi většinou regionů, až na výjimky, zásadní rozdíly, na dalších úrovních byla skladba vazeb pestřejší.
- Se zvyšující se úrovní mzdové diferenciace byly konvergenční procesy substituovány divergenčními, a to se vzrůstající intenzitou.

Závěry

- PHA, STČ, PLK, JHM - se vzrůstající hladinou mzdové diferenciace docházelo k intenzivnější substituci konvergenčních vazeb vazbami divergenčními.
- LBK, HKK, ZLK - … dtto s nižší intenzitou.
- ULK, MSK, OLK - relativně stabilní struktury vazeb na všech úrovních mzdové diferenciace; se zbytkem ČR převážně konvergovaly.
- PAK, VYS, JHČ, KVK - různé typy odchýlení od výše uvedených „společných vzorců“.

A co dál …

- Analýza vývoje disparit mezi konkrétními dvojicemi regionů odhalila zajímavé souvislosti, které přinášejí další otázky:
  - „společné vzorce“ (PHA, JHM, STČ, PLK; LBK, HKK, ZLK; ULK, MSK, OLK) a „odchylky“ (PAK, VYS, JHČ, KVK) – co je jejich příčinou?
  - Existují „konvergenční kluby“ v prostředí regionů ČR?

… => Rozšíření o další relevantní indikátory socio-ekonomického rozvoje s cílem odhalit příčiny vzešlých závěrů,

  - za významnou příčinu disparit v příjmech v ČR bývá označována vzdělanost (Večerník, 2009).

Děkuji Vám za pozornost!

Kontakt:

Pavel Zdražil (*Pavel.Zdrazil@upce.cz*)

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Fakulta ekonomicko-správní,

Univerzita Pardubice

Studentská 95, 532 10 Pardubice 2, Česká republika,

+420 466 036 702